

عطش شهر برای نقاشی‌های دیواری

اگر جزو آن دسته از شهروندانی هستید که هنگام سفرهای درون شهری روزانه از شیشه خودروی شخصی یا اتوبوس نگاهی هم به مناظر و فضای شهری می‌اندازید ...

جام جم آنلاین: اگر جزو آن دسته از شهروندانی هستید که هنگام سفرهای درون شهری روزانه از شیشه خودروی شخصی یا اتوبوس نگاهی هم به مناظر و فضای شهری می‌اندازید حتما چشمتان به نقاشی‌های زیبایی که با مضامین مختلف روی دیوار خیابان‌ها و بزرگراه‌ها ترسیم شده، افتاده است. نقاشی‌های دیواری در برخی نقاط پرتردد شهر چهره زمخت شهر را لطافتی خاص بخشیده‌اند. چرکین بودن دیوارهای ساختمان‌های شهر، حضور دائمی داربست‌های فلزی، اطلاعیه‌های کج و معوج چسبانده شده روی یکدیگر، تبلیغ‌نویسی کالاها و خدمات روی نمای بناها و از همه مهم‌تر نماهای متشتت ساختمان‌ها همگی حاصل بی‌توجهی شهروندان به نمای ظاهری شهری و همین‌طور حاصل واگذاشتن امور به حال خود از سوی مسوولان است. این اشکال ناهمگون که بدون هیچ ریتم و زیبایی در کنار هم قرار گرفته‌اند باعث آلودگی بصری و روانی شهروندان خواهند شد. این آشفتگی‌ها و دیگر پدیده‌های روان‌فرسا که همه‌روزه در نمای شهرمان می‌بینیم آثار مخربی بر روح و روانمان می‌گذارد که به تدریج موجب شدت گرفتن کسالت‌ها و اندوه‌ها می‌شوند. تاثیری که این آلودگی‌های بصری به تندرستی می‌زنند به نقل از یک مقام سازمان زیباسازی شهرداری تهران، همچون شنیدن خبر ناگوار از دست دادن یکی از بستگان است که شخص را بشدت دگرگون می‌کند. در گیرودار زندگی پردغدغه امروز چاره‌ای نیست جز تلطیف فضای زندگی جمعی به واسطه هنر تا به این طریق با کمی دلپذیر شدن محیط زندگی اجتماعی شرایط دشوار زندگی را آسان‌تر سپری کنیم.

روانشناسان، مدیران شهری، مهندسان شهرساز و معمار بر این عقیده‌اند که گرافیک شهری با ابزاری به نام نقاشی دیواری می‌تواند جلوه‌های تازه‌ای از شهرها را به نمایش بگذارد نقاشی دیواری می‌تواند علاوه بر جذاب‌تر شدن شهر آن را برای شهروندان خاطره‌انگیز کند. هنری که سبب می‌شود نه تنها فضای شهر با تمام آشفتگی‌هایش برای رهگذران لطیف‌تر شود بلکه عرصه بسیار مناسبی برای ورود هنر به شهر است.

نقاشی دیواری شهری، تجربه جهانی

در حالی که سال‌هاست بسیاری از کلانشهرهای دنیا از نقاشی‌های دیواری برای بهبود سیما و منظر شهری بهره برده‌اند و حتی در شهرهایی مانند لندن، پاریس و رم، نقاشی دیواری به یکی از جاذبه‌های مهم توریستی تبدیل شده است، بحث نقاشی دیواری دیر به فضای شهری ما راه یافت و تاثیر آن بر رفع آلودگی‌های بصری و زیبایی شهر جدی گرفته نشد، اما در چند سال اخیر مسوولان سازمان زیباسازی با درک اهمیت نقاشی‌های دیواری بر بهبود سیما و منظر شهری، اجرای آن در سطح خیابان‌ها و بزرگراه‌های شهر را بعنوان یکی از طرح‌های اولویت‌دار به طور جدی در دستور کار خود قرار دادند.

کیفیت در اولویت

اگرچه هم‌اکنون نقاشی‌های دیواری شهرمان افزایش یافته و طراحی زیبایی آنها جلوه بصری دل‌انگیزی به چهره زمخت شهرمان بخشیده است، اما برخی از این نقاشی‌های دیواری دارای مشکلاتی هستند که رفع آنها، رسیدگی و توجه بیشتر مسوولان زیباسازی شهر را طلب می‌کند. برخی از این نقاشی‌های دیواری که نزدیک به 2 دهه از عمرشان می‌گذرد گاه آنقدر کهنه و رنگ و رو رفته شده‌اند که دیگر زیبایی سال‌های نخستین را از دست داده‌اند و رهگذران رغبتی برای نگاه کردن به آنها ندارند و قطعاً نیازمند ترمیم مجدد هستند. علاوه بر این گاه کیفیت مواد رنگ‌های به کار رفته در برخی از نقاشی‌های دیواری به حدی پایین است که علی‌رغم این‌که هنوز از زمان طراحی آنها یک سال نگذشته است پوسته پوسته شده یا ترک برداشته‌اند.

سرنوشت تلخ بزرگ‌ترین نقاشی دیواری

ماجرای پاک شدن بزرگ‌ترین نقاشی دیواری ایران در مشهد که خرداد امسال رخ داد را به خاطر دارید؟ زمانی که ماموران اداره حفاظت از املاک و اراضی آستان قدس رضوی به یکباره این نقاشی دیواری عظیم را یک‌شبه با رنگ سفید پوشاندند!

این اثر به مدت یک سال و با ارزش 450 میلیون ریال کشیده شده بود که از این رو یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های هنری در کشور به شمار می‌رفت. این اثر که داستان‌هایی از شاهنامه را روایت می‌کرد درست قبل از رونمایی و افتتاح رسمی پاک شد تا مهجور ماندن نقاشی دیواری و عدم توجه مسوولان مربوطه به ضرورت و اهمیت جایگاه نقاشی‌های دیواری در زندگی در بهبود سیما و منظر شهری

بیش از پیش نمایان شود.

نکته: استفاده از دیوار پوش‌هایی از جنس سنگ و کاشی بعضاً هزینه‌هایی کمتر از نقاشی دارد، به همین منظور قرار است با کاهش نقاشی‌های دیواری از پوشش‌های دیگری مانند کاشیکاری‌ها در شهر استفاده شود هرچند با رسانه‌ای شدن این موضوع و اعتراض شهروندان از یکسو و کارشناسان حوزه شهری از سوی دیگر مسوولان شهرداری منطقه را برآن داشت که هرچه سریع‌تر احیا و ترسیم مجدد این نقاشی دیواری را در دستور کار قرار دهند، اما حالا دیگر بیم آن وجود دارد که پی نبردن به جایگاه هنر نقاشی دیواری در زندگی شهری، سایر تابلوهای دیواری را به سرنوشت تلخ بزرگ‌ترین نقاشی دیواری کشورمان تبدیل کند.

تا زمانی که مسوولان شهرداری مشهد با کمک هنرمندان برای احیاء مجدد نقاشی دیواری دست به کار شوند مساحت 2200 متری که تا چندی پیش بزرگ‌ترین نقاشی دیواری کشورمان را در خود جای داده بود تبدیل به بزرگ‌ترین مستطیل سفیدرنگی شده که تنها روی آن آرم اداره آستان قدس رضوی حک شده است.

مرمت نقاشی‌های دیواری شهدا

موضوع نقاشی‌های دیواری و ضرورت رسیدگی به آنها هنگامی بیشتر خودنمایی می‌کند که با نگاهی گذرا به برخی نقاشی‌های دیواری قدیمی تر در سطح شهر و بخصوص آنهایی که منقش به چهره شهدا و یادآور خاطرات دفاع مقدس هستند به وضوح غبار کهنگی روی آنها را گرفته، در چنین شرایطی شنیدن این خبر که قرار است نقاشی‌های دیواری شهدا در سطح شهر نیز مرمت و بازسازی شوند بسیار امیدوارکننده است.

اردشیر میر منگره، رئیس اداره نقاشی سازمان زیباسازی شهر تهران با بیان این‌که طرح جامع ساماندهی نقاشی‌های دیواری شهدا یکی از اصلی‌ترین برنامه‌های امسال اداره نقاشی سازمان زیباسازی شهر تهران است به نشست‌های مشترک این سازمان با بنیاد شهید و امور ایثارگران در این زمینه اشاره کرده و می‌گوید: هم اکنون مشغول شناسایی و جانمایی برای مرمت نقاشی‌های دیواری قدیمی‌تر تصویر شهدا هستیم و در همین کارگروه هم بحث جانمایی برای خلق نقاشی‌های دیواری به یاد شهدا و با مضمون دفاع مقدس را در دستور کار داریم.

دیوارپوش‌هایی از جنس سنگ و کاشی

اما انگار مسوولان سازمان زیباسازی شهرداری تهران دیگر چندان تمایلی به افزایش نقاشی‌های دیواری در سطح شهر ندارند. این را می‌شود از گفته‌های مدیرعامل سازمان زیباسازی شهرداری تهران دریافت که چندی پیش در حاشیه مراسم افتتاحیه دومین جشنواره مشارکت شهروندی و خدمات شهری تاکید کرده بود که برنامه‌ای برای افزایش نقاشی‌های دیواری در سطح شهر نداریم.

محمدجواد شوشتری با تاکید بر این که افزایش نقاشی‌های دیواری مورد تایید سازمان زیباسازی نیست درباره دلایل خود اینگونه توضیح می‌دهد: متأسفانه پیش از این برای پوشش دیوارها در تهران تنها از نقاشی‌های دیواری استفاده می‌شد، اما برآورد هزینه نشان داده استفاده از دیوار پوش‌های دیگری مانند سنگ بعضاً هزینه‌هایی کمتر از نقاشی دارد، به همین منظور سعی داریم با کاهش نقاشی‌های دیواری از پوشش‌های دیگری مانند کاشیکاری‌ها در شهر استفاده کنیم و به هر یک از شهرداری‌های تهران تنها اجازه اجرای 10 نقاشی دیواری داده شده است. در چنین شرایطی سرنوشت نقاشی‌های دیواری موجود در سطح شهر نیز در ابهام قرار دارد. این‌که آیا نقاشی‌های دیواری موجود حذف خواهند شد؟

مدیرعامل سازمان زیباسازی شهرداری تهران در این باره می‌گوید: این موضوع به تیم‌های هنری سپرده خواهد شد و آنها تشخیص می‌دهند که نقاشی مذکور باید پاک، ترمیم یا اصلاح شود و بر این اساس زیر نظر سازمان زیباسازی شهرداری تصمیم‌گیری خواهد شد. در میان آشفته‌گی‌های بصری متعددی که به تدریج می‌رود تا چهره زیبای شهرمان را برای شهروندان به خاطرهای دور دست تبدیل کند اجرای طرح‌هایی مانند نقاشی‌های دیواری هر چند سال‌ها دیرتر از بسیاری کشورهای دنیا به اجرا گذاشته شده، اما می‌تواند نقطه‌ای امیدوارکننده در بهبود سیما و منظر شهرهایمان باشد.

حضور چشمنواز نقاشی‌های دیواری در سطح شهر می‌تواند گامی هرچند کوچک برای رفع آلودگی‌های بصری از چهره شهرمان باشد و شهروندان را به میهمانی تصاویر دل‌انگیز دیوارهای شهر دعوت کند.

پوران محمدی / گروه جامعه